

Eviran ohje 16037/1

Ruhon ja muiden eläimen osien esittäminen tarkastettavaksi

Ruhon ja muiden eläimen osien esittäminen tarkastettavaksi

SISÄLTÖ

1	Yleistä	2
2	Lainsäädäntö	2
3	Ohjeet	2
4	Määritelmiä	3
5	Eläimen ruhon ja pään esittäminen tarkastettavaksi	3
	5.1 Ruhon esittäminen <i>post mortem</i> -tarkastukseen puoliruhoksi halkaistuna	4
	5.2 Halkaisemattoman ruhon esittäminen <i>post mortem</i> -tarkastukseen	4
6	Eläimen sisäelinten esittäminen tarkastettavaksi	5
7	Teurastamorakenteiden soveltuvuus <i>post mortem</i> -tarkastuksen suorittamiseen	6

Viranomaisen toiminnan tulee perustua lainsäädännössä määriteltyyn toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lainsäädännön vaatimuksia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä, että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. Suora lainaus lainsäädäntötekstistä on kirjoitettu *kursiivilla*. Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

Ruhon ja muiden eläimen osien esittäminen tarkastettavaksi

1 Yleistä

Yleiseen kulutukseen tarkoitettu koti- ja riistaeläinten liha on pääsääntöisesti tarkastettava. Lihantarkastuksen tekee tarkastuseläinlääkäri. Lihantarkastuksessa tarkastuseläinlääkäri arvostelee lihan ja arvostelun perusteella liha joko hyväksytään ihmisravinnoksi kelpaavaksi tai hylätään. Lihan arvostelu perustuu kokonaiskuvaan, joka muodostuu elintarvikeketjua koskevista tiedoista (ketjuinformaatio), *ante mortem* -tarkastuksen yhteydessä tehdyistä havainnoista, *post mortem* -tarkastuksen yhteydessä tehdyistä löydöksistä ja mahdollisten lisätutkimusten tuloksista (Eviran ohje 16002).

Elintarvikeeturvallisuusvirasto Evira antaa tässä ohjeessa teurastamoille sekä niitä valvoville viranomaisille ohjeita ruhon ja muiden eläimen osien esittämisestä tarkastettavaksi. Ohjetta sovelletaan, kun kotieläiminä pidettävien kavioiden, nautaeläinten, kotieläiminä pidettävien sikojen, lampaiden ja vuohien, poron ja muun tarhatun sekä luonnonvaraisen riistan ruhoja ja muita eläimen osia esitetään tarkastettavaksi. *Nautaeläinten, lampaiden, kotieläiminä pidettävien sikojen ja siipikarjan post mortem -tarkastusmenettelyjä on sovellettava tarhatun riistan vastaaviin lajeihin* ((EY) N:o 854/2004, liite I, jakso IV, luku VII, kohta B, alakohta 2).

2 Lainsäädäntö

Lihantarkastusta ja teurastamoita koskevia säädöksiä (säädökset tulee huomioida muutoksineen):

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 853/2004 eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä säädetään eläinperäisten elintarvikkeiden erityisiä hygieniasääntöjä elintarvikealan toimijoita varten.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 854/2004 ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä (eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus) säädetään virkaeläinlääkäriin tarkastustehtävistä ja niihin liittyvästä *post mortem* -tarkastuksesta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 1470/2011 lihantarkastuksesta säädetään tarkastushenkilökunnan tehtävistä sekä kotieläiminä pidettävien nauta- ja kavioiden, sikojen, lampaiden, vuohien, siipikarjan, tarhatun riistan, poron ja luonnonvaraisen riistan lihantarkastuksesta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 1369/2011 laitosten elintarvikehygieniasäätöä säädetään laitosten rakenteellisista ja toiminnallisista vaatimuksista.

3 Ohjeet

Tässä ohjeessa on viitattu seuraaviin ohjeisiin:

Ruhon ja muiden eläimen osien esittäminen tarkastettavaksi

Luonnonvaraisen riistan lihan käsittely ja lihan toimittaminen myyntiin, Eviran ohje 16027.

TSE-toimenpiteet laitoksissa, Eviran ohje 16011.

Laitoksen hyväksyminen, Eviran ohje 16033.

Ohje tarkastuseläinlääkäreille lihan arvostelusta lihantarkastuksen yhteydessä, Eviran ohje 16002.

4 Määritelmiä

Tässä ohjeessa on määritelty teurastettaviksi tarkoitettuihin eläimiin ja lihantarkastukseen liittyviä käsitteitä.

Teurastamolla tarkoitetaan laitosta, jossa teurastetaan ja käsitellään eläimiä, joiden liha on tarkoitettu ihmisravinnoksi ((EY) N:o 853/2004, liite I). Tässä ohjeessa teurastamolla tarkoitetaan myös pienteurastamo, poroteurastamo ja riistankäsittelylaitosta;

Ruholla tarkoitetaan eläimen ruhoa teurastuksen ja käsittelyn jälkeen ((EY) N:o 853/2004, liite I);

Sisäelimillä tarkoitetaan rinta-, vatsa- ja lantio-ontelon elimiä sekä henki- ja ruokatorvea ((EY) N:o 853/2004, liite I);

Elinpaketilla tarkoitetaan ruoka- ja henkitorven, keuhkojen, sydämen ja sydänpussin, pallean, maksan sekä teurastusmenetelmästä riippuen kielen ja/tai munuaisten muodostamaa elinryhmää;

Suolipaketilla tarkoitetaan ruoansulatuskanavan, suoliliepeen ja pernan sekä eläinlajista ja/tai teurastusmenetelmästä riippuen kohdun muodostamaa elinryhmää;

Lihantarkastuksella tarkoitetaan kokonaisuutta, johon kuuluu elintarvikeketjua koskevien tietojen ja eläinten tunnistamisen todentaminen, eläinten elävänä tarkastus (*ante mortem* -tarkastus) sekä ruholle ja muille eläinten osille teurastuksen jälkeen tehtävä tarkastus (*post mortem* -tarkastus) ja niihin liittyvät tutkimukset sekä edellä mainituista todentamisesta ja tarkastuksista johtuvat toimenpiteet (MMMa 1470/2011).

5 Eläimen ruhon ja pään esittäminen tarkastettavaksi

Teuraseläinten ruhot ja päät on aina esitettävä *post mortem* -tarkastuksessa. Pään esittäminen ei ole kuitenkaan lampaiden, vuohien ja poron kohdalla tarpeen, jos toimija pystyy takaamaan, että päät, mukaan lukien kieli ja aivot, ei käytetä ihmisravinnoksi. Luonnonvaraisen riistan lihantarkastukseen ei tarvitse esittää päätä silloin, kun koulutettu henkilö on sen tarkastanut, eikä ole havainnut tarkastuksessa mitään epänormaalia eikä eläimellä ole havaittu epänormaalia käyttäytymistä ennen tappamista eikä ympäristön saastumisesta ole epäilyä. Jos kyseessä on karhu, villisika tai muu mahdollinen triikiinien isäntäeläin, ruhon mukana tulee toimittaa kuitenkin myös pää

Ruhon ja muiden eläimen osien esittäminen tarkastettavaksi

(torahampaita lukuun ottamatta) ja pallea, mutta ei muita eläimen osia (Eviran ohje 16027).

Teurastettujen eläinten ruhot ja päät on voitava yksilöidä ja tunnistaa (MMMä 1369/2011, liite 2, luku 1.2, kohta 4). Käytännössä teurastamossa tulee olla järjestelmä, jonka avulla tiedetään, mikä pää kuuluu mihinkin ruhoon.

Ruhoja ja elimiä ei saa leikata tai käsitellä ennen lihantarkastuksen loppuunsaattamista, jollei Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu (MMMä 1369/2011, liite 2, luku 1.2, kohta 5). Kaikki ulkopinnat on aina tarkastettava ja tätä tarkoitusta varten ruhon ja muiden eläimen osien vähäinen käsittely tai tekniset erityisjärjestelyt voivat olla tarpeen ((EY) 854, liite I, luku II, kohta D, alakohta 1).

Ruho ja muut ihmisten ravinnoksi tarkoitetut ruhon osat on nyljettävä kokonaan sikoja, lampaiden ja vuohien päätä sekä vasikoiden päätä ja sorkkia lukuun ottamatta. Päät ja sorkat on käsiteltävä niin, että muun lihan saastumiselta vältytään. ((EY) N:o 853/2004, liite III, jakso I, luku IV, kohta 8). Silloin kun sikoja ei nyljetä, niiden karvat on poistettava ennen rinta-, vatsa- tai lantio-ontelon avausta. Nautaeläinten turpa ja huulet voidaan jättää nylkemättä.

Ruhojen ja päiden käsittelyssä on otettava huomioon TSE-riskiaineuksen erottamiseen ja merkintöihin liittyvät vaatimukset (Eviran ohje 16011).

5.1 Ruhon esittäminen *post mortem* -tarkastukseen puoliruhoksi halkaistuna

Kotieläiminä pidettävien karioeläinten, yli kuuden kuukauden ikäisten nautaeläinten ja yli neljän viikon ikäisten kotieläiminä pidettävien sikojen ruhot on pääsääntöisesti halkaistava ja tarkastuseläinlääkärin on vaadittava, että ruhot esitetään *post mortem* -tarkastukseen *selkäranka pitkin pituussuunnassa puoliruhoksi halkaistuina* ((EY) N:o 854/2004, liite I, jakso I, luku II, kohta D.3).

Vaikka pää olisi jätetty ruhoon kiinni, se ei ole osa ruhoa ja se voidaan jättää halkaisematta.

Luonnonvaraisen riistan lihantarkastus ei edellytä riistaeläimen ruhon halkaisua. Jos virkaeläinlääkäri sitä kuitenkin *vaatii, selkäranka ja pää on halkaistava pituussuunnassa* ((EY) N:o 854/2004, liite I, jakso IV, luku VIII, kohta A.4).

Virkaeläinlääkäri voi myös vaatia minkä tahansa eläimen pään tai ruhon halkaisemista pituussuunnassa, jos se on tarkastuksen vuoksi tarpeen ((EY) N:o 854/2004, liite I, jakso I, luku II, kohta D.3).

5.2 Halkaisemattoman ruhon esittäminen *post mortem* -tarkastukseen

Lampaiden ja vuohien, alle neljän viikon ikäisten kotieläiminä pidettävien sikojen, alle kuuden kuukauden ikäisten nautaeläinten sekä poron, ja muun tarhatun riistan ruhoja ei tarvitse esittää tarkastettavaksi halkaistuna. Pääsääntöisesti myöskään luonnonvaraisen riistan ruhoja ei tarvitse halkaista (katso tämän ohjeen kohta 5.1, 3 kappale).

Ruhon ja muiden eläimen osien esittäminen tarkastettavaksi

Tarkastuseläinlääkäri voi poikkeustapauksissa ja riskiperusteisesti sallia *kotieläiminä pidettävien karioeläinten, yli kuuden kuukauden ikäisten nautaeläinten ja yli neljän viikon ikäisten kotieläiminä pidettävien sikojen halkaisemattomien ruhojen esittämisen tarkastettavaksi* ((EY) N:o 854/2004, liite I, jakso I, luku II, kohta D.3). Poikkeustapauksiin lukeutuvat erityiset ruoanvalmistustavat, kuten esimerkiksi grilliporsaan tai paahdetun porsaan tarjoaminen juhlissa. Näiden lisäksi on hyvä ottaa huomioon teurastusmenetelmät ja tuotantotavat sekä eläinten terveystilanne.

Yli 12 kuukauden ikäisten nautaeläinten selkäydin on poistettava teurastamossa (Eviran ohje 16011). Käytännössä yli 12 kuukauden ikäisten nautaeläinten ruhot on siksi aina halkaistava teurastamossa. On sallittua jättää ruho halkaisematta, kun teurastetaan ja tarkastetaan alle 6 kk ikäisiä vasikoita ja tarkastuseläinlääkäriin luvalla 6-12 kk ikäisiä vasikoita.

Lupa ruhojen halkaisematta jättämiselle on hyvä antaa pääsääntöisesti vain ”virheettömille” ruhoille, joista ei arvioida tehtävän osapoistoja. Suullinen, toimijalle annettava lupa, on riittävä. Jos tarkastuseläinlääkäri sallii halkaisemattoman ruhon esittämisen *post mortem* -tarkastukseen, on hänen varmistuttava vähintään seuraavista asioista:

- teuraseläimen pitopaikan muille eläimille aikaisemmin tehdystä lihantarkastuksesta saadusta tiedosta ei ole käynyt ilmi toistuvia selkärangan ja/tai sitä ympäröiviin kudoksiin liittyviä muutoksia (esimerkiksi toistuvia paiselöydöksiä);
- ketjuinformaatiosta ei ole ilmennyt sellaisia seikkoja, joiden perusteella olisi syytä epäillä muutoksia selkärangassa (esimerkiksi hännänpurennat siolla);
- *ante mortem* -tarkastuksessa ei ole ilmennyt sellaisia seikkoja, joiden perusteella olisi syytä epäillä lihantarkastuspäätökseen vaikuttavia muutoksia selkärangassa (esimerkiksi paiseet) ja/tai sitä ympäröivissä kudoksissa (esimerkiksi hännänpurennat siolla);
- teuraslinjalla ennen *post mortem* -tarkastusta ei ole havaittu sellaisia poikkeamia, joiden perusteella olisi syytä epäillä lihantarkastuspäätökseen vaikuttavia muutoksia (esimerkiksi hännänpurenta) selkärangassa ja/tai sitä ympäröivissä kudoksissa;
- ei ole muita syitä epäillä muutoksia selkärangassa ja/tai sitä ympäröivissä kudoksissa.

Silloin, kun halkaisemattoman ruhon silmämääräisessä arvostelussa havaitaan poikkeavaa selkärangan alueella, tarkastuseläinlääkäriin tulee kuitenkin vaatia ruho halkaistavaksi. Halkaisematta jättäminen on mahdollista, jos lihan arvostelu on mahdollista ilman ruhon halkaisua tai jos ruhon halkaisu saattaisi aiheuttaa ruhon saastumisen (esimerkiksi paise). Ruhojen halkaisematta jättämisestä huolimatta on *post mortem* -tarkastus muilta osin suoritettava asetuksen (EY) N:o 854/2004 mukaisesti.

Tarkastuseläinlääkäriin lihantarkastuskirjanpidosta tulisi käydä ilmi yksilöidysti ne ruhot, jotka on jätetty halkaisematta.

6 Eläimen sisäelinten esittäminen tarkastettavaksi

Teuraseläinten sisäelimet on aina esitettävä tarkastettavaksi. Sisäelinten on oltava jäljitettävissä siihen ruhoon, josta ne ovat peräisin, *post mortem* -tarkastusta tehtäessä (MMMa 1369/2011, liite 2, luku 1.2, kohta 4).

Ruhon ja muiden eläimen osien esittäminen tarkastettavaksi

Molemmista munuaisista on poistettava niitä ympäröivä rasvakudos. Naudoilta, sioilta ja karioeläimiltä on poistettava myös munuaisia ympäröivä kapseli ((EY) 853/2004, liite III, jakso I, luku IV, kohta 14).

Luonnonvaraisen riistan lihantarkastuksessa ei tarvitse esittää sisäelimiä, silloin kun koulutettu henkilö on ne tarkastanut eikä ole havainnut tarkastuksessa mitään epänormaalia eikä eläimellä ole havaittu epänormaalia käyttäytymistä ennen tappamista eikä eläimen elinympäristön saastumisesta ole epäilystä (Eviran ohje 16027).

7 Teurastamorakenteiden soveltuvuus *post mortem* -tarkastuksen suorittamiseen

Ruhojen ja muiden eläimen osien tarkastuksen mahdollistamiseksi on teurastamoissa aina oltava riittävät ja asianmukaiset rakenteelliset ja toiminnalliset ratkaisut ((EY) N:o 853/2004, liite III, luku II). Ratkaisuja harkitessa on otettava huomioon seikat, jotka ovat tarpeen *post mortem* -tarkastuksen suorittamisessa, kuten esimerkiksi tilan ja valaistuksen riittävyys (MMMä 1369/2011, liite 2, luku 1.1, kohta 1). Tarkastusmenettelyiden helpottaminen ja nopeuttaminen on myös hyvä ottaa huomioon erilaisten ratkaisujen valinnassa.

Ruhon asento tarkastushetkellä tulee olla sellainen, että ruhosta voidaan havaita mahdolliset poikkeamat, kuten poikkeamat ruhon ja puoliruhon symmetriassa. Jos ruhon kääntäminen asianmukaiseen asentoon ei ole teurastuslinjassa mahdollista, asia on järjestettävä toiminnallisesti, esimerkiksi tarkoitukseen soveltuvan peilin avulla. Ruhojen siirtämiseen tarkoitettun kattoradan tai muun rakenteen tulee olla riittävän korkea ja sijoitettu teurastamoon sillä tavalla, että ruhot voivat riippua vapaasti ilman, että ne koskevat lattiaan, seiniin tai muihin rakenteisiin. Etäisyys lattiasta, seinistä tai muista rakenteista on oltava riittävä ruhojen saastumisen estämiseksi. Ruhoa tai puoliruhon ei saa katkaista ennen *post mortem* -tarkastusta. Ruhojen ripustuskoukkujen tai muiden ripustusvälineiden tulee myös olla tarkoitukseen soveltuvia.

Eläimen pään esittäminen tarkastettavaksi tulee ottaa erikseen huomioon silloin kun se on erotettu ruhosta. Eläimen pään koosta riippuen voidaan käyttää esimerkiksi sopivan kokoista allasta tai laatikkoa tai vaihtoehtoisesti pää voidaan ripustaa tarkoitukseen soveltuvaan koukkuun.

Elinpaketti on hyvä esittää tarkastettavaksi koukkuun tai telineeseen ripustettuna, kun taas suolipaketin voi esittää laskettuna sopivan kokoiseen altaaseen, laatikkoon tai työtasolle.

Esitettäessä sukuelimiä ja utareita tarkastettavaksi, on mahdollista käyttää tarkoitukseen sopivia altaita tai laatikoita.

Edellä mainittujen esimerkkien lisäksi toimija voi käyttää vaihtoehtoisia ratkaisuja, joilla on mahdollista taata, että ruhot ja muut eläimen osat esitetään tarkastuseläinlääkärille tarkastettavaksi vaatimusten mukaisella tavalla. Erilaisten rakenteellisten ja toiminnallisten ratkaisujen on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksymiä (Eviran ohje 16033).

